

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקפה

ערב שבת-קודש
פרשת וילך / שובה
ד' בתשרי ה'תשס"ו

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ד' בתשרי ה'תשס"ו – י"א בתשרי ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ד' בתשרי	הלי מילה. פרק ב-ג. סדר תפלות כל השנה. נהגו העם.. ימלוך עלינו וכו'.	הלי כלים. פרק כח.	מ"ע רטו. ספר משנה תורה סוף ספר אהבה: סדר תפלות כל השנה. נהגו העם.. ימלוך עלינו וכו'.
ש"ק	ה' בתשרי	נוסח ברכות התפלה וסידורן. (א) ברוך אתה.. נוסח הוידוי.. עושה שלום וכו'.	הלי מקואות.. בפרקים אלו. פרק א.	שם: נוסח ברכות התפלה וסידורן. (א) ברוך אתה.. נוסח הוידוי.. עושה שלום וכו'.
א'	ו' בתשרי	נוסח ברכת המזון. ברוך אתה.. נחלתי עדותיך וגו'. ספר זמנים והוא ספר שלישי.. הלי שבת.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ב.	שם: נוסח ברכת המזון. ברוך אתה.. אשיש ביי. מ"ע קנד.
ב'	ז' בתשרי	פרק ג-ה.	פרק ג.	מ"ע קנד.
ג'	ח' בתשרי	פרק ו-ח.	פרק ד.	מל"ת שכ.
ד'	ט' בתשרי	פרק ט-יא.	פרק ה.	מל"ת שכ.
ה'	י' בתשרי	פרק יב-יד.	פרק ו.	מל"ת שכב.
ו'	י"א בתשרי	פרק טו-יז.	פרק ז.	מל"ת שכב.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', ד' בתשרי	4.40	5.27	5.48	6.43	9.31	12.28	12.58	6.17.9	6.42
ש"ק, ה' בתשרי	4.40	5.27	5.49	6.44	9.32	12.28	12.58	6.16.7	6.41
א', ו' בתשרי	3.41	4.28	4.49	5.45	8.32	11.28	11.58	5.15.4	5.40
ב', ז' בתשרי	3.42	4.29	4.50	5.46	8.32	11.27	11.57	5.14.2	5.39
ג', ח' בתשרי	3.42	4.29	4.51	5.46	8.32	11.27	11.57	5.13.0	5.37
ד', ט' בתשרי	3.43	4.30	4.51	5.47	8.33	11.27	11.57	5.11.8	5.36
ה', י' בתשרי	3.44	4.31	4.52	5.48	8.33	11.27	11.57	5.10.6	5.35
ו', י"א בתשרי	3.44	4.31	4.53	5.49	8.33	11.26	11.56	5.09.4	5.34

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת וחג

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
וילך	5.41	6.52	5.56	6.54	5.47	6.53	5.59	6.54
יום-הכיפורים	4.35	5.46	4.50	5.48	4.40	5.47	4.53	5.49
האזינו	4.32	5.44	4.47	5.46	4.38	5.44	4.50	5.46

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודרמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מו"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: <http://chabad.org.il> דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

הרצון העליון הוא שיהיו "מצוות חיות", "לעבעדיקע מצוות"!

כשיהודי מקיים מצווה ללא חיות אלא רק כדי לצאת ידי חובתו, הוא עלול להפתפק בקיום המצווה ללא הידורים □ יתרה מזאת, מכיוון שהוא אינו מנצל את החיות לענייני תורה ומצוות, סופה של החיות שתבוא לידי ביטוי בעניינים אחרים ועד לעניינים של הפך התורה והמצוות □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

הזקן שיש לדרוש גם בהלכות יום-כיפור? עוד צריך להבין: שבת שובה אינה תמיד השבת שלפני סוכות, שהרי בשנים רבות⁴ הקביעות היא שישנה שבת נוספת בין שבת שובה לסוכות; ולכאורה, היה ראוי לקבוע לדרוש בשבת הסמוכה לסוכות, ובפרט לדעת רבנו הזקן שאינו מרמז על הלכות יום-הכיפורים כנ"ל. מדוע נקבע המנהג שהחכם דורש בהלכות סוכות דווקא בשבת שובה – גם בשנים שישנה שבת נוספת קודם סוכות? גם צריך להבין: כשמבאר רבנו הזקן את תוכן הדרשות בשבת שקודם פסח ובשבת שובה, מדייק בלשונו הזהב: "והעיקר לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה" אשר יעשון – מדוע מחלק זאת לשני פרטים

א. בסימן הראשון של הלכות פסח⁵ כתב רבנו הזקן בשולחן-ערוך שלו: "נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו (שבת הגדול) אם אינו ערב פסח, והלכות החג (סוכות) דורש בשבת שובה"⁶. מקורו של מנהג זה הוא ב"מנהגי מהרי"ל"⁷, ומוכא גם בכ"ח ומגן-אברהם⁸. אבל לשון רבנו הזקן הוא שונה מלשון המגן-אברהם: הלשון במגן-אברהם הוא: "ומהרי"ל היה דורש גם הלכות חג בשבת שובה". בתיבת "גם" מרמז, שנוסף על הלכות יום-כיפור שיש לדורשם בשבת שובה, יש לדרוש גם הלכות החג. ואילו רבנו הזקן משמיט תיבת "גם", המרמזת על הלכות יום-כיפור, ומביא רק הלכות החג. וצריך להבין: מדוע משמיט רבנו

4 ראה הלכות שלושים יום קודם לפסח והלכות עשרת ימי תשובה.
5 שם סק"א.
6 מחצית-השקל שם.
7 וכן היא הקביעות בשנה זו (מהנחה בלתי מוגה).
8 הלשון במג"א הוא "ללמד" (בלא וא"ו) דיש לפרש שבוה מבאר מ"ש קודם "להורות דרכי ה'"; לשון רבנו הזקן הוא "וללמד" (בתוס' וא"ו), דמכוח מזה, שדרכי ה' המעשה אשר יעשון, הם ב' עניינים.

1 מכאן עד סוס"ד – הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר (באויש), ונרדפס בלק"ש ח"ג עמ' 953 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.
2 סתכ"ט ס"ב.
3 לאחרי שמקדים יסוד וטעם המנהג – לפי "שכל חכם היה שונה לתלמידיו הלכות הרגל ל' יום לפניו כדי שיהיו בקיאים בהלכותיו וידעו המעשה אשר יעשון, ולהמון עם היו דורשים הלכות הרגל בשבת שלפניו" (מהנחה בלתי מוגה).

דבר מלכות

התכלית שהיא קיום המצוות בפועל. הן אמת ש"המעשה הוא העיקר"¹³ – אם יכוון אדם את כל הכוונות של המצווה אבל את המצווה בפועל לא יקיים, עובר הוא על רצון העליון, מה-שאינ-כן אם בפועל יקיים את המצווה, אף שיחסרו לו כוונותיה, מקיים הוא את עיקר המצווה וממלא את רצון העליון¹⁴ – אף-על-פי-כן צריך קיום המצווה להיות בחיות, והדבר אפשרי רק על-ידי אהבה ויראה. אפשר לטעון: מה בכך שהוא מקיים את המצוות ללא חיות, לצאת ידי חובתו, העיקר הוא שקיים את המצוות בפועל? אלא מאי, הם "כגוף בלא נשמה" – חסרה אמנם הנשמה, אבל כיוון שיש לו גוף המצוות – הרי ישנו העיקר.

והמענה על זה:

אם מקיימים מצווה ללא חיות – העשייה היא רק לצאת ידי חובתו, או מתוך הרגל, באופן של "מצוות אנשים מלומדה"¹⁵ – הרי זה נוגע סוף-כל-סוף גם לעשיית המצווה בפועל. כי, נוסף לכך שאז נעשית המצווה ללא הידורים¹⁶ – כי בעשותו את המצווה ללא חיות ורק כדי לצאת ידי חובתו, הרי יכול הוא לצאת ידי חובתו גם כשעושה אותה ללא הידורים – לבד זאת, כיוון שאינו מנצל את החיות בתורה ומצוות, מתבטאת החיות בעניינים אחרים, עד לעניינים של היפך התורה והמצוות.

והיינו, שאף שבתחילה שלם הוא עדיין במעשה המצוות, שהרי רצונו לצאת ידי חובתו, ולכן מושל הוא על מידותיו ותאוותיו וממלא את התפקיד המוטל עליו, הרי לאחרי כן, מצד

נפרדים? אודות איזה "דרכי ה'" צריכים "לדרוש ולהורות", נוסף על לימוד "המעשה אשר יעשון"?

ויש לומר: רבנו הזקן מרמז כאן, שבשתי שבתות אלו (שבת הגדול ושבת שובה) אין דורשין רק בהלכות הפסח והלכות החג – ההלכות שאליהם מכוונים התיבות "המעשה אשר יעשון" – אלא גם בעניינים הנוגעים לעבודת האדם ולקיום כל המצוות בכלל, שזוהי הכוונה ב"להורות דרכי ה'".

ולכן השמיט רבנו הזקן "הלכות יום-כיפור", כי בנוגע ל"עיקר הלכות יום-כיפור"¹⁷ – אין צורך בזמן מיוחד לדרוש בהם, כי נכללים הם בדרשות "להורות דרכי ה'" שאומרים בשבת הגדול ובשבת שובה. ועל-דרך שלא קבעו לדרוש בשבת שקודם חג השבועות, לפי ש"עצרת אין בו הלכות מיוחדות שכל איסור והיתר הנוהגין בו נוהגין גם כן בפסח וסוכות"¹⁸.

ב. עניינה של דרך הוא, שעל-ידה אפשר להגיע למקום מסויים. התכלית אינה הדרך עצמה; הדרך אינה אלא אמצעי המביא אל התכלית. אבל ללא האמצעי, אי-אפשר להגיע אל התכלית.

תכלית כל הבריאה היא, שישראל, בהיותם בעולם, יקיימו את המצוות בפועל – "המעשה אשר יעשון". אלא, בכדי שהמעשה יהיה כראוי, עם חיות ונשמה – שהרי "מצווה בלא כוונה כגוף בלא נשמה"¹⁹ – יש צורך באהבת ה' ויראת ה', שהם המכניסים חיות בקיום המצוות²⁰. ואלו הן "דרכי ה'", המביאים לידי

9) לשון הכתוב – יתרו יח,ב.

10) עניין התשובה, שעל זה אמרו רז"ל (שבת קנ"ג,א), שצריך להיות "כל ימיו בתשובה" (מהנחה בלתי מוגה).

11) ראה ל"ת להאריז"ל ר"פ עקב. של"ה מס' תמיד עמוד התפלה עניין חנוכה (רמט, סע"ב). תניא פל"ח.

12) ראה תניא פ"ד ושם. קונטרס העבודה פ"ב עמ' 15.

13) אבות פ"א מי"ז.

14) ראה לקו"ש ח"ג עמ' 897 ואילך.

15) ישעיה כט,יג. וראה תניא פל"ט (נג,ב) ובכ"מ.

16) שגם ההידור היא מעצם עניין המצווה, כי מצוות בכל פרטיהם הם רצון העליון וברצון אין התחלקות, וההפרש בין ההידור לגוף המצווה היא לחעניין שכר ועונש וכיו"ב (שיחת חג השבועות תרצ"ג – לקו"ד ח"ד תשע, ב). וראה שו"ע אדה"ז סתפ"א סו"ס"א (וראה גם לקו"ש חל"ג עמ' 126, ובהערה 47 שם).

דבר מלכות

זה שרצונו וחיותו הם בעניינים שאינם של קדושה, מתחיל הוא לחפש – ו"השוחד יעוור"¹⁷ – ומוצא "היתרים" שונים גם על דברים האסורים; ו"עבירה גוררת עבירה"¹⁸ – שנופל עוד למטה יותר, ונכשל גם באיסורים

זו של היהודי עם הקב"ה צריכה להקיף את כל כוחותיו, עד לפנימיות הנפש. ובמילא, אם יעשה את המצוות רק לצאת ידי חובתו, ללא חיות – אזי תיעשה המצווה על-ידי כוח המעשה בלבד, ונמצא שהוא מקושר עם הקב"ה

**גם מי שאוחז עדיין בתחילת העבודה, אל ייפול ברוחו,
אלא עליו לרעת שנותנים לו מלמעלה כבר עתה את
העניינים הנעלים ביותר ב"דרכי הוי"**

בכוח המעשה שלו בלבד; ואילו רצון העליון הוא, שהיהודי כולו, על כל כוחותיו, יהיה מקושר עם הקב"ה, על-ידי זה שכל כוחותיו יקיימו את המצווה.¹⁴

ומכל-מקום, אף שהרצון העליון הוא שכל הכוחות, גם הכוחות הפנימיים, יהיו מקושרים עם הקב"ה – ואדרבה, הכוחות הפנימיים הם נעלים ומזוככים יותר מכוח המעשה – אף-על-פי-כן, העבודה עם הכוחות הפנימיים, אהבה ויראה, אינה עניין לעצמו, כי תכלית האהבה והיראה היא שיביאו חיות בקיום המצוות בפועל²¹; והיינו לפי שתכלית הכוונה היא: "דירה בתחתונים" דווקא, שעניין זה נעשה על-ידי כוח התחתון שבאדם – על-ידי מעשה המצוות בפועל. אבל שלימות הכוונה דדירה בתחתונים נפעלת – בשעה שקיום המצוות הוא בכל כוחותיו.

וזהו הפשט בכך שהעבודה בכוחות

שעליהם כבר אין ביכולתו למצוא היתר, עד שאינו נלחם עוד נגד מידותיו ותאוותיו השקועים בדברים האסורים.

ולכן בהכרח שתהיה חיות בקיום המצוות, שעניין זה בא על-ידי אהבה ויראה. ולכן נכללים הם ב"דרכי הוי": הם הדרכים המביאים לקיום ושלימות מעשה המצוות.¹⁹

ג. ועוד עניין בזה:

אפילו אם בעצם מעשה המצוות לא היה חסר שום דבר גם אילו היו נעשים ללא חיות, אף-על-פי-כן, כיוון שהמצווה היא "כגוף בלא נשמה", הרי אין זה כפי הכוונה. הכוונה ורצון העליון הוא שיהיו מצוות חיות ("לעבדדיקע מצוות").

והטעם לזה: המצוות ניתנו בכדי "לצרף בהן את הבריות"²⁰, בכדי שיהודי העושה את המצווה יודרך ויתקשר עם הקב"ה. והתקשרות

ויראה), אלא שחיות זו היא בהגבלה – הרי כל זמן שהוא מוגדר עדיין בגדר, אף שזהו גדר של קדושה, עלול הוא עדיין ליפול – ולכן יש צורך גם בשמחה וטוב לבב – כיוון ש"שמחה פורץ גדר" (ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך), ואזי מובטח הוא גם בנוגע לכוח המעשה (מהנחה בלתי מוגה).
(20) ב"ר רפמ"ד.

(21) ראה תניא פ"מ (נה,ב); נקראין גרפיין .. תכלית אהבה היא העבודה מאהבה.

(17) משפטים כג.ח. פ' שופטים טז, יט.

(18) אבות פ"ד מ"ב.

(19) ויש להוסיף ש"בדרכי ה" נכלל (מלבד עניין האהבה והיראה) גם עניין השמחה, כמדובר בהתועדויות הקודמות (ראה ד"ה שיר המעלות דיום ב' דר"ה פ"ב (תו"מ חכ"ד עמ' 5)) שלא די באהבה ויראה לבדם, אלא צ"ל גם העבודה בשמחה, עד לריבוי השמחה, שהו"ע "טוב לבב".

– כי, גם כשיש לו חיות בתו"מ צ (על-ידי אהבה

דבר מלכות

ומהיכל המלך אל השרה), שהוא כללות החילוק בין העבודה דחודש ניסן להעבודה דחודש תשרי: ניסן הוא המשכה ותשרי העלאה²⁵, כמבואר במקום אחר²⁶. ולכן המנהג לדרוש ב' פעמים בשנה – בשבת שלפני פסח ובשבת שובה, כי אז הוא הזמן של שני סוגי העבודות: שבת שקודם פסח – המשכה, ושבת שובה – העלאה. ובב' דרשות אלו נכללים כל עבודות השנה: ענייני הקיץ – בדרשת שבת הגדול, וענייני החורף – שבת שובה²⁷.

ד. והנה, הדרשות דשבת הגדול ושבת שובה מיועדות ל**כ"א אחד ואחד**, גם לאלו שלעת-עתה אינם אוחזים בעניין החיות שבמצוות, ועדיין צריכים לדבר עמהם אודות "המעשה אשר יעשון". ואף-על-פי-כן מחדירים גם בהם את העניין ד"דרכי הוי", עד לאופנים הנעלים ביותר שבוה.

וההוראה מזה – שגם מי שאוחז עדיין בתחילת העבודה, אל יפול ברוחו, אלא עליו לדעת שנותנים לו מלמעלה כבר עתה את העניינים הנעלים ביותר ב"דרכי הוי", וסוף-

הפנימיים, אהבה ויראה, נקראת "דרכי הוי": התכלית היא מעשה המצוות, "המעשה הוא העיקר", ועל-ידו לוקחים עצמות ומהות איך-סוף ברוך-הוא. אבל בכדי שההתקשרות עם העצמות לא תישאר בהעלם – הנה על זה ישנם "דרכי הוי", העבודה הפנימית בהשגה ובאהבה ויראה, שהם הדרכים²² המקשרים (בגילוי)²³ את עצמות המלך עם המעשה בפועל.

ד. ובוה יובן גם לשון אדמו"ר הזקן: "דרכי הוי", לשון רבים. בנוגע לקיום המצוות בפועל אומר "המעשה (ולא "העשיות") אשר יעשון", לשון יחיד ובנוגע להדרכים אומר "דרכי", לשון רבים – כי מעשה המצוות, הגם שישנם תרי"ג מצוות, עניינם אחד הוא – שיעבוד כוח המעשה להקב"ה; אבל כשמדובר אודות עבודה פנימית – שם כבר ישנם חילוקי מדרגות, ובכל אחד ואחד מיראאל לפי מדרגתו. ובכלל, נחלקים הדרכים בשני סוגים (או – בנוסח אחר: דרך משמשת לשני דברים)²⁴: העלאה מלמטה למעלה והמשכה מלמעלה למטה (מהשרה, הכפר והעיר להיכל המלך,

תרפ"ט פ"י (סה"מ תרפ"ט עמ' 12).
25 ראה זח"ב (קפוא): החודש הזה לכם כו' כסדר דאתון אביב כו' ירחא שביעאה דילי איהו מסופא דאתון. ושם (נא,ב) אתון כו' כסדרן כו' אשתכחו בחסד כו' למפרע כו' משתכחו בגבורה. – ולהעיר מלקו"ת להארז"ל פ' יוצא ד"ה עניין הו' כוכבי לכת: מניסן ועד אלול כו' זכרים כו' חג"ת נה"י כו' ומתשרי כו' גבורות גשמים או"ח נוקבא (וצ"ע ממ"ש להיפך: בטעמי המצוות פ' בא – הובא בעטרת ראש בתחלת הדרוש לעשי"ת – בפע"ח שער ר"ה בשער הכוונות ענין ר"ה ד"א, בנהר שלום – בסוף ע"ה דפוס ווארשא – בסופו). וראה קהלת-יעקב מע' יב חרשים.

26 ראה גם תו"מ חכ"ב עמ' 297. וש"נ.
27 ובב' עניינים אלו נכללים כל ענייני העבודה (כולל גם ענייני חג השבועות), שכללותם הוי"ע התשובה, שהרי צריך להיות "כל ימיו בתשובה", אלא, שיש תשובה שמלמטה למעלה, ויש תשובה שמלמעלה למטה, כמבואר בכ"מ (מהנחה בלתי מוגה).

22 בדוגמת ה"דרך" כפשוטה שעניינה לחבר את העיר הגדולה והיכל המלוכה עם העיירות הקטנות וכו' עד לפינה הנידחת (ועד"ז הצינור שעניינו לחבר ולהמשיך את המים מהנהר הגדול עד לכלים היותר קטנים שביריחוק מקום ביותר) – כהמשל המובא בביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי (שבערה 24) בביאור הפסוק (הושע בסופו) "כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בס גו", ש"דרכי הוי" עניינם הוא להמשיך את האור בכל סדר ההשתלשלות, בעולמות העליונים, ועד למטה, שע"ז נעשה החיבור ד"עומק תחת" שבעולם הזה "עומק רום" דהעצמות (מהנחה בלתי מוגה)

23 כי ב"דירה" ב' עניינים א) בדירה נמצא כל הנצב (וכמו בדירת האדם שעצמותו דר בהדירה) – וזה נעשה על-ידי קיום המצוות במעשה דווקא. ב) בדירה נמצא הוא בגילוי וזה נעשה על-ידי אהו"ר דווקא הנותנים חיות בהמצווה. וראה לקו"ש ח"ד עמ' 1053 ואילך.
24 ראה ביאורו"ר ר"פ ישלח. ד"ה ה' יחתו

דבר מלכות

כל-סוף יבואו גם לידי גילוי.

– "משום דלימות המשיח אין מקבלין בתשובה, ודוגמת זה אין מקבלין גרים אז",³¹ דהמתגייר אז אין עושה מאהבת ה' יתברך, רק לשמוח בשמחת ישראל, ומאחר דאנו מצפיין לישועה בכל יום, מי שאינו שב, ויבוא משיח

ו. כאמור לעיל, המנהג לדרוש בשבת הגדול וכשבת שובה נדפס בספר מנהגי מהרי"ל, שבו רשם א' מתלמידי מהרי"ל את כל המנהגים

למה צריך לדבר על "כל ימיו בתשובה" מטעם "שוב יום אחד לפני כו", בשעה שנעים יותר לומר שזה מצד התקווה בכל יום שמישיח יבוא מחר ממש!

במהרה בימינו, שוב לא מצי שב, וישאר חס-ושלום בחטאי", ולכן יש "לחטוף" ולעשות תשובה שלימה בהקדם האפשרי. והרי זה "א געשמאקער ווארט" – שכן, לשם מה אנו צריכים לדבר על עניין "כל ימיו בתשובה" מטעם "שוב יום אחד לפני כו", בשעה שנעים יותר ("א סך געשמאקער") לומר שצריכים לחטוף ולעשות תשובה באמת, מצד התקווה בכל יום ויום שמישיח יבוא מחר ממש!

(קטעים מהתועודות שבת-קודש פרשת וילך, שבת תשובה, ו' בתשרי ה'תשי"ט יתורת-מנחם – התועודות ה'תשי"ט, חלק ראשון (כד) – עמ' 25-30 – בלתי מוגה)

שהיה נוהג בהם. בספר זה (ובפרט בסופו) נדפסו גם כמה דרשות ממהרי"ל (וניכר שגם דרשות אלו אינם לשונו ממש, אלא רשימות עניינים בלבד שנרשמו על-ידי התלמידים). ובאחת מהדרשות שהיה דורש בשבת שובה²⁸ ישנו "א געשמאקער ווארט", שרצוני לחזור עתה: איתא בגמרא²⁹: "תנן התם³⁰ ר' אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך. שאלו תלמידיו את ר' אליעזר וכי אדם יודע איזהו יום ימות, אמר להן, וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה". אמנם, בדרשה הנ"ל מבאר מהרי"ל הטעם שצריך להיות "כל ימיו בתשובה" באופן אחר

(30) אבות פ"ב מ"י.
(31) יבמות כד, ב. וש"נ.

(28) הלכות עשרת ימי תשובה ס"ז.
(29) שבת קנ"ג, א.

עבודת יום-הכיפורים - בבית-המקדש

שנהיה שלוחים לבשר ש"הנה זה בא"

ויהירצון שכל אחד ואחד מהשלוחים, בתוככי כלל ישראל, ישלים (וכבר השלים) השליחות לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, באופן שיש כבר כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, ויש כבר את כל הברכות ("וזאת הברכה אשר בירך משה גו' לעיני כל ישראל") עם כל אותיות האל"ף-ב"ת... ובאופן דהולך ומוסיף ואור, "ילכו מחיל אל חיל", עד לברכה העיקרית – כהמשך וסיום הכתוב "יראה אל אלוקים בציון", בירושלים עיר הקודש, הר הקודש, בית-המקדש וקודש-הקודשים – גאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח-צדקנו.

ולמען, שהגאולה האמיתית והשלימה מודגשת עוד יותר בבואנו מתקיעת-שופר דראש-השנה (ותקיעת שופר במילואה ובשלימותה – בשני הימים דראש-השנה), כפי שאומרים בפסוקי שופרות "והיה ביום ההוא ייתקע בשופר גדול", ומסיימים וחותמים את פסוקי שופרות עם הברכה ותפילה, "תקע בשופר גדול לחרותנו".

ויהירצון והוא העיקר – שכל אחד ואחד מאיתנו יהיה "שליח" לבשר לעצמו, בני ביתו ולכל היהודים בסביבתו, ש"הנה זה בא", "הנה אלוקיני זה גו' זה ה' קוינו לו" (ב' פעמים זה), והנה דוד מלכא משיחא, ושאליהו הנביא כבר היה יום לפני-זה בטבריה ובישר אודות ביאת משיח צדקנו. ויש לומר, שכיוון שמשיח יכול לבוא בכל יום, "אחכה לו בכל יום שיבוא", ואליהו הנביא צריך לבשר ביום שלפני-זה אודות ביאת המשיח – בא אליהו הנביא לטבריה בפועל ממש כל יום ומבשר אודות ביאת המשיח (במיוחד) לאלו שעומדים במעמד ומצב ד"אחכה לו בכל יום שיבוא" – גם אלו שאין אומרים זאת בדיבור (כמנהג חב"ד) אלא חושבים על-זה... וממשיכים ומסיימים את ההכנה ליום-הכיפורים, ועל-אחת-כמה-וכמה העבודה דיום-הכיפורים עצמו – בארצנו-הקדושה, בירושלים עיר-הקודש, בבית-המקדש, עד בקודש-הקדשים, לא רק באופן ד"ונשלמה פרים שפתינו" אלא באופן ד"ותחזינה עינינו (בשובך לציון ברחמים)", שרואים העבודה דיום-הכיפורים על-ידי אהרון הכהן (מכיוון ש"משה ואהרן עמהם") בבית-המקדש השלישי ("מקדש א-דני כוננו ידך"), עד בקודש-הקדשים, ששם נעשית העבודה העיקרית והמיוחדת דיום-הכיפורים. ועוד והוא העיקר – בפועל ממש, ותיכף ומיד ממש.

(משיחת ז' תשרי, ל"מחנה ישראל", היתנשי"א – התוועודיות היתנשי"א כרך א, עמ' 66)

מכאן ולהבא – רק טוב הנראה והנגלה

בדורנו זה, דור האחרון – ישנו כבר ריבוי הכי מופלג ועצום כו' דענייני תורה ומצוות ומעשים טובים שפעלו בני-ישראל בעבודתם במשך כל הדורות שלפני-זה. ובפרט לאחרי כל העניינים הבלתי-רצויים שעברו על עם ישראל במשך כל הדורות שלפני-זה, עד ל"מבול" הכי נורא שהיה בדור הכי האחרון – כבר יצאו ידי-חובת כל עניינים הבלתי-רצויים, וכבר נעשה הכירור והזיכור כו' בתכלית השלימות.

ומכיוון שכן, בוודאי נגמר כבר ה"משחק" ("גענוג געשפילט זיך")... ד"נורא עלילה על בני אדם", ומכאן ולהבא – יומשך רק טוב הנראה והנגלה, ובלשון הפיוט (כיום-הכיפורים ובהושענא-רבח) "אוצרך הטוב לנו תפתח", "הטוב לנו בטוב הנראה והנגלה גם למטה ממש", "הטוב לנו", היינו, באותם העניינים הטובים דכני, חיי ומזונא שמוכן ומושג בשכלנו שהוא "טוב"!

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת בראשית היתנשי"ח – התוועודיות היתנשי"ח, כרך א, עמ' 350)

הלכות ומנהגי חב"ד*

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת קודש פרשת וילך

ה' בתשרי, שבת שובה

"כל ענייני 'שבת שובה' שייכים לכל אחד ואחת מישראל, האנשים והנשים והטף, כמנהג ישראל שבאים כולם לבית-הכנסת ושומעים קריאת-התורה וכו"¹.

"בשבת שובה – מתקן ומעלה את כל שבתות השנה, כי התשובה דשבת-תשובה היא נעלית גם מהתשובה דכל שבתות השנה"².
בשבת שובה יש להחליט החלטות טובות: להוסיף בכל ענייני העבודה בתורה, עבודה וגמילות-חסדים (כולל גם צדקה בשבת – ע"י הכנסת אורחים בסבר-פנים-יפות וכיו"ב)³.

בשבת שובה דורש הרב מהלכות החג, "והעיקר – לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשון, ולא כמו שנוהגין עכשיו"⁴.

ערבית: יש לזכור ולהזכיר (באופן המותר) את השינויים וההוספות שבתפילת עשרת-ימי-תשובה, וכן 'המלך הקדוש' בברכת 'מגן אבות'.

לפני תפילת שחרית, סיום שמו"ת החל מ'שביעי' למנהג רבותינו נשיאינו⁵.

בהוצאת ספר-תורה בעשרת-ימי-תשובה, וכן בשבת שובה, אין אומרים שום תוספת על הנאמר בכל השנה, דלא כמנהג העולם⁶.

הפמרה: "שובה ישראל" עד "ופושעים ייכשלו בם"; "מי א-ל כמוך" עד "מימי קדם" (הושע יד, ב"י. מיכה ז, יח-כ)⁸. נוהגים (להקפיד ביותר) שלא לקרוא קטן למפטיר בשבת זו⁹.

מנחה: קוראים בפרשת האיזנו. צדקתך. קדיש תתקבל. לדוד ה' אורי. עלינו. קדיש יתום.

בסעודה שלישיית (בכל שבת) היה הרבי נוהג לטעום מזונות או פירות¹⁰.

מוצאי שבת-קודש: בתפילת ערבית, מוסיפים (גם): 'אתה חוננתנו', ו'המלך המשפט'. אין אומרים 'ויהי נועם', ואתה קדוש¹¹.

(* מקוצר המצע, נשמטו חלק נכבד מהערות. הן נשארו בשלימותן במהדורה האלקטרונית של הילוח).

1) סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 5. ובהערה 25 שם: "ימעשה רב (בהסכם גדולי ישראל) שגם ילדות קטנות באות עם אבותיהן לבית-הכנסת (לא רק לעזרת-נשים), ואפילו לאחרי גיל שלוש שנים – כל זמן שלא הגיעו לכלל חינוך והבנה בעניין זה". ועיי"ש בהערה 24, שזה מעין ודוגמת עלייה לרגל לעיל "מדי שבת בשבת". ומזה ברור שהכוונה לכל שבת.

2) ד"ה שובה ישראל תשמ"א ס"א, שה"מ מלוקט ח"א עמ' שמה; ביתורת-מנחם – ספר המאמרים מלוקט לפי סדר השנה, ח"א עמ' קד.

3) 'התועדויות' תנשי"א ח"א עמ' 24.

4) שו"ע אדמו"הו"י ס"י תכט ס"ב.

5) וראה משי"כ בעניין זה בלוח השבועי גיליון תק"פ הערה 5.

6) היום-יום ד' טבת.

7) יאוצר מנהגי חב"ד, עמ' קנט-קס.

8) ספר-המנהגים עמ' 33. לוח כלל-חב"ד.

9) שו"ע אדמו"הו"י ס"י רפד ס"ח, ונתבאר בלקו"ש חי"ד עמ' 144 שאין מקום לקטן – פטור מכל המצוות וממילא אין שייך אצלו (שלמות) עניין התשובה – שיאמר הפטרה ד'שובה ישראל', ע"כ. והיינו אפילו "במקרים יוצאים מהכלל", כי בלא-רה"י הרי "אצל החסידים לא נהגו לתת מפטיר לקטן" (התועדויות; תשמ"ה ח"ד עמ' 2334).

10) לקט הליכות ומנהגי ש"ק עמ' 60 (ומן הסתם אכל כזית). ע"פ המובא (גם כהוראה לרבים) בספר-המנהגים עמ' 34. ביאור הנהגה זו בלקו"ש כרך כא עמ' 84 (ובלה"ק, ישערי הלי ומנהגי או"ח ח"א ס"י קנד).

11) לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדמו"הו"י ס"י רצה ס"ג.

יום ראשון

ו' בתשרי

ערבי-יוס-הכיפורים¹⁶. הכפרות יהיו כפי חשבון בני-אדם שבבית, זכר לזכר ונקבה ולנקבה, ולמעוברת¹⁷ שלושה: אחת בשבילה, וזכר ונקבה בשביל ספק הוולד¹⁸.

אומרים "בני אדם" עד "מצאתי כופר" פעם אחת, ואחר-כך אומרים פעם אחת "זה חליפתי" עד "ולשלום", ובעת אמירת "זה חליפתי..." מסבכים שלוש פעמים את התרנגול/ת מעל הראש, והוזרים ואומרים "בני אדם..."¹⁹. כסדר הזה עושים שלוש פעמים.

בסך הכול אמירת "בני אדם" עד "ולשלום" – שלוש פעמים. ובסך הכול מסבכים תשע פעמים¹⁹.

אם היה פגם בשחיטה, צריך 'כפרה' אחרת. אך אם השחיטה היתה כרין, אפילו נמצא העוף טריפה, אין צריך אחרת²⁰.

המהדרין, מכסים בעצמם את הדם בכרכה (ברשות השוחט, שהמצווה מוטלת עליו, שיכבד אותו להיות שלוחו). כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מכסה את הדם על-ידי נוצה, בחמש תנועות²¹. נוסח הברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על כיסוי הדם בעפר" (ה' ו-ד' 'הדם' בפתח, ב' 'בעפר' דגושה ובסגול)²². אף מי

יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה שניאורסון, בת הרבנית הצדקנית מרת רחל ובת הרב הגאון והחסיד ר' מאיר-שלמה, אשת הרב הגאון והחסיד והמקובל ר' לוי-יצחק, אם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. נפטרה בשבת שובה תשכ"ה, בעלות המנחה, ומנוחת-הכבוד בני-יורק¹².

בנה, כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, נהג להתוועד ביום זה, גם כשחל בחול.

כן יסד על שמה "קרן חנה", ובהתוועדות ו' תשרי, כשחל בחול, נהג לערוך מגבית עבור קרן זו. כן נוסדו כמה מוסדות חינוך בארה"ק ובעולם הנקראים "בית חנה"¹³.

יום רביעי

ט' בתשרי, ערב יום-הכיפורים

מהיום ועד אחר ב' דראש-חודש מרחשוון אין אומרים תחנון¹⁴.

סדר כפרות¹⁵:

תרנגול לבן. זמנו – באשמורת הבוקר של

18) סידור אדמו"ה. ובלקו"ש חכ"ב עמ' 59 הע' 36: "לא חיישינן לתאומים (כמיש הביח שם ממרדכי קטן. פמ"ג שם) – כיוון דמיעוטא הוא והמדובר הוא במנהג. וצ"ע בזמננו, דלפעמים רבות יודעים ברוך אשר יתאומים בבטנה, ועל בירור זה סומכים בנוגע לפיקוח-נפש בשבת ויום-הכיפורים וכיוצא-בזה – איך תתנהג ביכפרות, או שנאמר דכיוון דלא שיכחא כו', ובפרט בנדו"ד דבלא"ה י"א לפטור כמה זכרים בתרנגול אחד כו".

ועי"פ המבואר שם (ובלה"ק – בשערי הלכה ומנהגי יו"ד סו"ס צח) שהאם היא שצריכה כפרה נוספת, ולא שהכפרה היא בשביל העובר עצמו – העיר, דאי"כ אם כבר עשתה כפרות יום או יומיים לפני כן, ולפני זמן הכפרות נולד התינוק, יצטרך התינוק כפרה נפרדת לעצמו. או שמא הכפרה על אבריו כעובר מועילה לו גם עתה. ועיי'.
19) ספר-המנהגים עמ' 58.

20) שערי-הכולל פמ"ד סו"ס ב.

21) יאוצר מנהגי חב"ד עמ' קעז, עיי"ש.

22) כן הקפיד לומר השו"ב הוותיק הרה"ח ר' יעקב-יוסף רסקין ע"ה, מפי בנו השו"ב הרה"ח ר' מנחם-מענדל שיי רסקין, וכמדומה לו שאביו שמע זאת מפי כ"ק אדמו"ר

12) תולדותיה בספרים: 'עטרת מלכות', חיפה תנש"א, עמ' 225. 'תולדות לוי יצחק' (מהדורת תשנ"ה) ח"ג עמ' 875.

13) ספר-המנהגים עמ' 88.

14) לוח כולל-חב"ד, יא תשרי. גם הקורא ק"ש שהמייט אחר חצות אינו אומר תחנון, כיוון שנהגו כבר יו"ט אז, שהיו ממעטים בו בסליחות (שלא כבער"ה), ראה שרי"ע אדמו"ה"ו ס' תר"ד ס"ד-ה.

15) ב'אוצרי עמ' קעה, שגם כשטבלו רבותינו ג"פ, היתה הפעם הראשונה בין כפרות לשחרית. והרבי כנראה טבל רק אז. ומי"מ רבים טובלים לפני כפרות (ומנחה, והדה"ו).

16) סידור אדמו"ה"ו. מי שאי-אפשר לו לעשות סדר הכפרות בערב יום-הכיפורים, יקיים זאת יום או יומיים לפני-כן, כי כל עשרת-ימית-שובה ימי כפרה הם (ראה פרמ"ג ס' תרה במ"ז ס"ק א. שד"חמד מערכת יוה"כ"פ ס' א אות ב). למעשה נהג הרבי לערוך כפרות בשעה 7:00.

17) יש שדנו מאימתי נקראת מעוברת, אם מג' חדשים או ממי יום עכ"פ. ואולי לפני כן נפדה בצדקה.

הדרך הרגילה היא לומר הנוסח פ"א ולסבב את כל הכפרות ביחד, אך ניתן לעשות זאת גם בזה אחר זה (ראה נטעי' גבריאל פ"י ס"ד).

לוח השבוע

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה נוהג לחלק 'לעקאח' לכל אחד ואחד כשהוא לבוש בגדי משי של שבת וחגור אבנט, ומברך את כל אחד ואחד ב"שנה טובה ומתוקה"³².

בדרך-כלל, אין זה נפוץ בין אנ"ש ללכת היום לקברי צדיקים³³.

מרביתם בצדקה, ובפרט לפני תפילת מנחה³⁴. הבעש"ט אמר: "מקול קישקוש המטבעות בקערות, מתפרדים הקליפות"³⁵.

מרביתם באכילה ובשתייה כשיעור שני ימים – ערב יום-הכיפורים ויום-הכיפורים³⁶. וכל האוכל ושותה בערב יום-הכיפורים, מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי³⁷.

נוהגים לאכול 'קרעפכין' (כיסני-בצק ממולאים בשר)³⁸.

היום טובלים פרוסת המוציא בדבש³⁹, אבל על השולחן שמים גם מלח⁴⁰.

אין לאכול היום אלא מאכלים קלים להתעכל, כגון עופות ודגים. גברים לא יאכלו היום שום וביצים כלל⁴¹.

אחר חצות היום יש לקרוא כל אחד לעצמו

שמכסה את הדם בפעם הראשונה, לא יברך 'שהחינו'²³.

אחרי כפרות לבש כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בגדי משי, וגם לבנו כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ציווה לעשות כן²⁴.

נוהגים לזרוק את בני המעיים, הכבר והכליות על הגג או בחצר לאכילת בעלי-חיים, משום שראוי לרחם על הבריות כדי שירחמו עלינו מן השמים²⁵.

ראוי לתת את פדיון הכפרות לעניים או לקופות הצדקה בו ביום, ובהקדם האפשרי²⁶. אם נותנים את העופות עצמם לעניים, שאינם מתביישים בכך, יש להיזהר לתת לעניים היודעים (או ללמדם) כיצד להכשירם במליחה כדת וכדין.

אסור להתענות היום²⁷.

בתפילת שחרית אין אומרים "מזמור לתודה"²⁸, ו"אבינו מלכנו"²⁹.

אין מאריכים היום בתפילת שחרית³⁰.

מבקשים 'לעקאח' (עוגת דבש), וגם אוכלים ממנו³¹.

30 קובץ-ליובאוויטש גיליון 5 עמ' 71, ועוד בשיחות אדמו"ר מהוריי"צ, נסמנו באוצרי עמי קפ.

31 ספר-המנהגים שם. באלף-המגן למטי"א סי' תרד-תרה סייק לח הביא הטעם, שאם נגזר עליו חייו שיזדקק למתנת בשר ודם, יצא ידי-חובה בקבלת הילעקאח. הובא בלקו"ש חי"ד עמ' 373.

32 ספר-המנהגים שם.

33 למרות שהמנהג מובא בשו"ע אדמו"ר סי' תרה ס"ה מהרמ"א. גם הרבי לא הלך לאוהל ביום זה בהרבה שנים.

34 מטה-אפרים סי' תרז ס"ג.

35 לוח כולל-חב"ד. ספר בעש"ט עה"ת, ר"ה ויו"כ, אות מח.

36 סידור אדמו"ר.

בשער-הכולל (מדג) משמע שהכוונה להוסיף עוד סעודה (ושמא שתי סעודות) לשם יוהכ"פ. וכן מפורש – שתי סעודות – בלקוטי שיחות כרך לט עמ' 363 הע' 46, עייניש.

37 שו"ע אדמו"ר סי' תרד ס"א.

38 ספר-המנהגים, מנהגי יוהכ"פ.

39 היום-יום ח"ב.

40 שו"ע אדמו"ר סי' קסז ס"ח.

41 שו"ע אדמו"ר סי' תרז ס"ח.

מהרה"צ נ"ע. וראה שו"ע יו"ד סי' כח ס"ב ודרכי-תשובה שם סייק טז מסי' תורת-זבח, ומה שהעיר עליו. (ועיי' בדרכי"ת שם ס"ק ז).

יש להכין מראש עפר (חול יבש, שגרגיריו נפרדים, ולא נושים) למטה, לפני השחיטה, שיישפך הדם עליו. ממתנינים לבדיקת הסימנים עיי' השוחט – שלא תהיה ברכתו לבטלה, ומכסים ביד בעפר (או עיי' נוצה, כפי שנהג הרבי) – שו"ע ונו"כ שם.

23 שו"ע אדמו"ר או"ח סי' כב בקו"א א. וראה לקו"ש חי"א ס"ע 288.

24 'רשימות' הנ"ל, עמ' 17. גם הרבי היה לבוש בגדי יו"ט בערב יוהכ"פ, 'אוצרי' שם. וראה מטי"א סי' תרו ס"א.

25 שו"ע אדמו"ר סי' תרה ס"ו. וראה 'רשימות' שם, עמ' 18.

26 ראה גם 'רשימות' שם.

27 שו"ע אדמו"ר סי' תרד ס"א, עיי"ש בארוכה ובנתיב החיים סי' קנו ידני עיוהכ"פ סק"ד.

28 סידור אדמו"ר, ובשו"ע שלו סי' א (מהדו"ק) ס"ז, נא ס"א, ותרי"ד ס"ו. וראה צמח-צדק (שער המילואים, חידושים, טז ע"ב) שתמה ע"ז, ונתבאר דבריו בלקו"ש חי"ז עמ' 426. וראה משי"כ בזה בסי' הליכות עולם, יוה"כ, סי' תרד בפתחי עולם סייק ג.

29 לוח כולל-חב"ד.

לוח השבוע

המפוסקים במחזור בנקודותיים לאחריהם (דיברנו דופי: – "טפלנו שקר: – "קשינו עורף:). מכים על החזה באותיות הא"ב של 'אשמנו' וגם באמירת 'ואנחנו הרשענו'⁵⁰, 'סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו' וכן באמירת 'ועל חטאים'⁵¹.

אין אומרים 'אבינו מלכנו'.

בסעודה המפסקת⁵² – המאכלים יהיו ללא מלח⁵³.

גברים לא יאכלו מאכלי חלב וחמאה ולא תבלינים חריפים בסעודה המפסקת⁵⁴.

"יש טובלים אחר סעודה המפסקת, כדי שיהא סמוך ליום-הכיפורים"⁵⁵.

מפסיקים לאכול מבעוד-יום⁵⁶.

הדלקת הנרות: מברכים (לאחריה): "להדליק נר של יום הכיפורים" ו"שהחיינו"⁵⁷.

מרבית בנרות בבית-הכנסת⁵⁸.

כל איש נשוי מדליק "א לעבדיגע ליכט [=נר חיים]". ולנשמת הוריו שנפטרו – נר נשמה⁵⁹.

חתן בשנת הנישואין שלו, שלבש ה'קטל'

את ההפטר של יום-הכיפורים⁴².

אבלות (רח"ל): כשסיים הרבי 'שבעה' על פטירת אמו הרבנית חנה ע"ה (תשכ"ה) טבל אחר חצות, קרוב ליום-הכיפורים. לא נהג בכל פרטי המנהגים האמורים בספר-המנהגים ביציאה מהשבעה, ואמר שגם לאחר יום-הכיפורים אין עושים מאומה מזה.

לפני טבילה ותפילת מנחה⁴³ נוהגים ללקות ל"ט מלקות קלות ברצועה של עגל. הנלקה – מוטה, ופניו לצפון⁴⁴. סדר ההלקאה: על כתף ימין, על כתף שמאל ותחתיהם כאמצע⁴⁵, וחוזר חלילה. המלקה והנלקה שניהם אומרים שלוש פעמים פסוק 'הוא רחום', בכל הלקאה אומרים תיבה אחת, סך הכול ל"ט תיבות.

אחרי מלקות יש לברוק שלא יהיה על הגוף שום חציצה⁴⁶ וטובלים שלוש פעמים, לפי שטבילה זו היא משום תשובה, כגר המתגייר⁴⁷. בתפילת מנחה בלחש, אחר 'היו לרצון' הראשון, אומרים וידיו ועל חטא⁴⁸.

בכל הווידויים: מתוודים בעמידה, ושוחים בעת הווידוי⁴⁹. מפסיקים קימעה במקומות

42 עיי' התועודיות' תשמי' ח"א עמ' 351.

43 סידור אדמוה"ו.

44 שו"ע אדמוה"ו סי' תרו ס"א טו (מלבד שני הפרטים – זמן המלקות, ואמירת הנלקה, שההוראה בספר-המנהגים אחרת).

45 'אוצר' עמ' קפח.

46 מט"א סי' תרו ס"ח.

47 שו"ע אדמוה"ו סי' תרו ס"ב. גם נשים **נשואות** טובלות, עיי' שו"ע סי"א, והמובא בסי' רבובדה בת מלך' עמ' קעו.

48 שו"ע אדמוה"ו סי' תרו ס"א ג. לכאורה, אין להכות על החזה ביטלח לנו בתפילה זו, שהרי אין בה תחנון אלא רק הווידוי **שבסופה**, וכההוראה: "על-חטא אומרים רק כמה שצריך" (לקו"ש ח"ט עמ' 386). ועצ"ע מלשון הרבי בנדון בספר-המנהגים ר"ע 65 'ממוצאי (ולא: מערב) יוהכ"פ...". וראה הדיון בזה ב"התקשרות" גיליון שעט בסופו. אבל הרה"ר ר' אלי' שי' זילברסטרומ מספר, שבשנת תשכ"ו וכן בשנת תשל"א (או תשל"ב) עמד מקורב וראה בבירור שהרבי מכה על ליבו, הן בשחרית (ומתאים ללשון ספר-המנהגים הנ"ל) והן במנחה.

49 שו"ע אדמוה"ו סי' תרו ס"ז.

50 'אוצר' עמ' רא, ממנהג הרבי.

51 ס"ה"ש תשי"א עמ' 151, וראה ס"ה"ש תשי"ה עמ' 9, 'המלך

במסיבוי ח"א עמ' רמח. (ב'אוצר' שם הביא ממקור-חיים סי' תרו שיש להכות בעל חטא' באמרו "שחטאנו", וביעל חטאים' באמרו "שאנו חייבים").

52 יאכל לפחות כזית פת, כדי לברך ברכת המזון (סדר ברכת הנהנין פי"ב ס"א). אם יודע שלא יאכל כביצה פת, לא יברך על נטילת ידים (שו"ע אדמוה"ו סי' קנח ס"ב).

53 כמה טעמים בדבר, והטעם הפשוט הוא כדי שלא יצמא ביום-הכיפורים למים – ס"ה"ש תרצ"ז עמ' 157.

54 שו"ע אדמוה"ו סי' תרי"ח ס"ח.

בכוונת האכילה של הסעודה המפסקת איתא, שצריך יג' קערות, וכדי לקיים זאת, ציווה כ"ק אדמו"ר מהורשי"ב לבנו כ"ק אדמו"ר מהורשי"צ, לאחר שהתחיל לאכול מקערת המרק, להוסיף לה כף מרק, ואחר-כך (לאכול מעט ו)להוסיף עוד כף – ס"ה"ש תרצ"ז עמ' 156. 'תורת מנחם – התועודיות' (נט) תשי"ז ח"ב עמ' 354.

55 דעה שנייה ('יוני"א', לאחר דעה ביסתם) בשו"ע אדמוה"ו תרו ס"י ג. ורבים נוהגים גם בזה.

56 סי' תרח ס"א ג. רגילים להפסיק בזמן שנקבע להדלקת הנרות. וכשמפסיק לפני-כן, טוב להתנות לפני ברכת המזון, שעדיין אינו מקבל עליו את התענית – שם ס"ז.

57 מחאוה"ש, לוח כולל-חב"ד.

58 שו"ע אדמוה"ו סי' תרי ס"ד. לוח כולל-חב"ד.

59 במט"א סי' תרג ס"ח כתב, שאת נר הנשמה גם אשה

לוח השבוע

לחופה, אינו לובשו ביום-הכיפורים⁶⁰. אבל (רח"ל) בשנת האבלות – ילבשונו⁶¹. אין להיכנס בקיטל לבית-הכיסא⁶².
נועלים נעלי בר, גומי וכל סנדל שאינו של עור⁶³, ודלא כהמחמירים בזה⁶⁴.
לפני ההליכה לכל-נדרים – ברכת הבנים והבנות⁶⁵. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לברך אז את תלמידי הישיבה, כשהוא לבוש בקיטל ובטלית.
כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בירך את נכדו, כשידיו למעלה מראשה של כל אחת ואחת⁶⁶.
רבותינו נשיאינו היו מברכים בנוסה "ברכך"⁶⁷.

יום חמישי

י' בתשרי – יום-הכיפורים

לקראת היום הקדוש מתעטפים בטלית כנהוג, ומברכים עליה לפני השקיעה⁶⁸.
אם יש שהות, יאמר כל אחד לעצמו (לפני פרקי התהלים שקודם 'כל-נדרים') וידוי –

עור ממש) הנפוך בזמנו, כל עוד אינו מכיל עור ממש (ומשום מראית-העין לא שייך בזה, כיוון שהדבר ידוע לכל, וכמו בעניין נקיטקי סויה בחבל וכיו).

65 ספר-המנהגים שם.

66 'יאוצרי עמי קצד.

67 שם עמי קצה, ומציין לשיחת ליל שמח"ת ושי"פ בראשית (ב) תש"מ, עיי"ש.

68 ראה פסקי הסיידור את מב. ואין מסירין אותו בליה, מפני שהדבר ידוע שאין מתכוונים לשם ציצית, אלא כדי להידמות למלאכים – עיי"ש שו"ע אדמוה"ז סי' יח ס"ד.

69 לוח כולל-חבי"ד, משו"ע אדמוה"ז סי' תרז סו"ס ב, למרות שלא נדפס במחזור. אדמו"ר מהורש"ב היה מאריך קצת בווידוי זה (ירשימות' ד, עמ' 17). הרבי היה אומר זאת בקביעות.

אין אומרים יתפילה זכה, 'יאוצרי עמי' ר.

70 שם עמי רב, למרות האמור בשו"ע אדמוה"ז סי' תרי"ט ס"ד.

71 שם עמי רב"ד.

72 יהמלך במסיביו חייב עמי כא.

73 סידור אדמוה"ז. ובהמלך במסיביו שם עמי כב, שניתן לסדר ימכירה פומבית' גם על שאר הספרים.

74 'יאוצרי עמי רב"ד.

75 קובץ יגדיל-תורה (ג.י.) גיליון ב עמ' נב בשם הרבי.

(פנויה) מדלקת, ושמדליקים רק אחד (גם אם שני ההורים נפטרו, אבל להורה/הורים של הבעל מדליקים נר בנפרד, נטעי-גבריאל פכיא ס"ג). בשבחה-מועדים עמ' 44 מביא שנה הנשמה יהיה בבית ויבדיל עליו במוצאי יום-הכיפורים, בצירוף נר נוסף.

60 ספר-המנהגים עמ' 58. גם קיטל אחר לא ילבש, אגייק חיו עמי קעב. ומהלשון משמע, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא לבש בפועל את הקיטל בחופתו, ילבשו עתה (בנטעי-דבריאול הלי יו"כ פכיו הערה י' הביא טעמים למנהג זה. והנהגה זו אינה לפי הטעם שאין לובשין הקיטל בפחות מבן כ', וגם לא לפי הטעם שבשנה ראשונה עליו להיות בשמחה, אלא לפי הטעם שכבר נתעורר השנה בתשובה, עיי"ש).

61 בשו"ע אדמוה"ז סי' תרי"ט סו"ס **שמות** ר' אבאל ללובשו, **ומנהגנו ללבוש** – 'יאוצרי עמי קצח.

62 שו"ע אדמוה"ז סי' כא ס"ג.

63 'יאוצרי עמי קצו, מספר מאמרי אדמוה"ז הקצרים עמ' שלו (לענין יו"כ), וספר-המנהגים עמ' 46 לענין תשעה באב (נדפס לראשונה בסוף רשימות הצ"צ על מגילת איכה, ברוקלין לרשימא). וצ"ע שנשמט ממנהגו אלול ר"ה ויו"כ שנדפסו לפני-כן בשלהי תשי"ט (סה"מ תשי"ט עמ' 232).

64 ולפי הטעם (כנפסק בשו"ע אדמוה"ז תרי"ט סו"ס ג) **שמנעל** אינו אלא של **עור** דווקא, לכאורה אין להחמיר גם בנעל מחומר פלסטי **דמוי-עור** (למרות שמגן על הרגל כמו

לוח השבוע

באופן שיישמע לעומדים בסמוך), עם הש"ץ⁷⁶.
"ויאמר ה' סלחתי כדברך" – אומר הקהל ג'
פעמים ואחר-כך הש"ץ ג' פעמים⁷⁷.
הש"ץ מברך 'שהחינו' בקול רם, והקהל
מברך כל אחד לעצמו בלחש, ויזהרו לסיים
קודם שיסיים הש"ץ כדי שיוכלו לענות אמן
אחר ברכתו⁷⁸.
יש להכריז בבית-הכנסת, שמי שבירכו
'שהחינו' בשעת הדלקת הנרות – לא יברכה
עתה⁷⁷.
מחזירים את ספרי-התורה וסוגרים הארון.
תפילת ערבית: "ברוך שם כבוד מלכותו
לעולם ועד" – אומרים בקול רם⁷⁹.
יעלה תחנונו. וכל הסליחות והווידוים.
אבינו מלכנו. לדוד מזמור. קדיש תתקבל.
עלינו. קדיש יתום, ארבעה מזמורי תהילים א-
ד (באמירת שמות הוי"ה שבהם, מכוונים
שניקוד כל שם הוא כמו בתיבת 'בברית',
כנדפס במחזור), קדיש יתום. כ"ק אדמו"ר
נשיא דורנו הנהיג לומר אחר-כך את כל
התהילים (והתחילו שוב מתחילתו)⁸⁰.
קריאת-שמע שעל המיטה – כמו בכל שבת

הקרוב ביותר לשינה (לפי אדמוה"ז שאין מפסיקין במאומה
בין ברכת 'המפיל לשינה). ובמחזורי, הוצאת קה"ת כפר-
חבי"ד, ימי הסליחות תשמ"ז ושלאח"ז, נדפסו המזמורים
הללו לפני ברכת 'המפיל'.

83) לענין שיעורי (כמויות וזמני) אכילה לחולה וכו' ביום-
הכיפורים – ראה שיעור מקוהו עמ' קפא. מידות ושיעורי
תורה עמ' רמט. ומאחר ר' 30 סמ"ק אינס 30 גרם (ראה
קובץ יגדיל-תורה, ברוקלין, גיליון סה סימן סד), הרי
ממוצע-הצפיפות בלחם לבן הוא 0.4 (12 גרם), בלחם אחיד
0.6 (18 גרם), וניתן ורצוי לדחוס את הלחם וכדי לכלל-
המדידה (בבקבוק-תינוק וכדומה) ככל האפשר. ובפירות
וירקות המשקל שווה בערך לנפח.

84) שו"ע אדמוה"ז סי' קפח סי"א; תרי"ח סי"ח (בשער-
הכולל פלי"ד סי"ט כ' שבסידורו פסק שלא לומר זאת, אבל
בפסקי הסידור אות קפה נחלק עליו). ואם שכח לומר יעלה
ויבוא, ונזכר אחר שסיים ברכת 'בונה ירושלים' – לא
יחזור (קיצשו"ע סי' קלג סי"ח. משניב סי"ח זה).

85) שו"ע אדמוה"ז סי' תרטי"ז סי"ה וסי"א.

86) אלף-המגן למטי"א סי' תרטי"ז סי"ק ה.

87) אג"ק אדמו"ר מהור"י"ז ח"ו עמ' ב.

76) שו"ע אדמוה"ז סי' תרי"ט סי"ג.

77) ספר-המנהגים עמ' 63.

78) שו"ע אדמוה"ז שם סי"ח.

79) שם סי"ט.

80) 'אוצרי עמי ריב"ג [בס' שבח-המועדים עמ' 46 הביא
שהוא מנהג ותיקין, משל"ה מסכת יומא], ושם: שהרבי היה
יושב במקומו ומסיים התהילים עם הציבור, ובסיימו, נעמד
ואומר היהירצון שלאחר אמירת תהילים בשבת ויו"ט. [יש
מוסרים: לפעמים ראו שעמד ופתח הסידור, וקרא ק"ש שעל
המיטה עם הפרקי תהלים שלפני השינה, ואז יצא
מביהכ"נ]. בצאתו, כמדומה שאינו מאחל גמר חתימה
טובה וכדומה.

81) ספר-המנהגים עמ' 59. במחזורים דלהלן בהערה הבאה,
נדפס לומר נוסח 'יריבון העולמים' בסוף ק"ש, ואכן י"א
(בשם הרה"ח רש"ח קסלמן ע"ה) שצ"ל זאת גם בשבת
ויו"ט, מפני שהזכרת העיון שם אינה אלא סיפור דברים.
כיוון שאין משכימים לתיקון-חצות, צ"ל עד ויבטחו,
ואח"כ כנראה: "כי אתה... שומע תפילה", ואולי גם פסוק
"תורה ציונה..." אבל מסתמא לא "אעירה שחרי".

82) ספר-המנהגים עמ' 54. משמעות 'קודם השינה' (ולא
'קודם קריאת-שמע שעל המטה') היא, לכאורה, בזמן

לוח השבוע

תתקבל. שיר של יום חמישי, הושיענו, לדוד ה' אורי, קדיש יתום.

בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים שלוש פעמים י"ג מידות, ואחר-כך "ריכוננו של עולם", ככתוב במחזור.

מוציאים שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים לשישה עולים בעבודת היום שבפרשת אחרי, מניחים את הספר השני ואומרים חצי קדיש, הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת פינחס: "ובעשור לחודש", הגבהה וגלילה. הפטרה: "ואמר סולו סולו".

קוראים בתורה, חוץ מן המפטיר⁹⁴, בניגון המיוחד לימים-הנוראים, וכן גם באמירת 'ויעזור', קריאת העולים לתורה, ברכות התורה, ו'מי שבירך'⁹⁵.

לאחר ברכות ההפטרה – הזכרת נשמות.

בהזכרת נשמות אומרים "בן/בת פלונית"⁹⁶.

מי שיש לו אב ואם – יוצא מבית-הכנסת בזמן הזכרת נשמות⁹⁷. אבל (רח"ל) בשנה הראשונה למות אביו או אימו, נשאר בבית-הכנסת, אבל אינו אומר 'זכור'⁹⁸. אחר-כך אומרים "אב הרחמים". גם מי שאינו מזכיר

ולברך "אשר יצר" בידיים טהורות. אבל ביום, די בכך שעשה צרכיו, אף לקטנים, כדי ליטול כאמור, מכיוון שצריך להתפלל אחר-כך⁹⁸.

שחרית: ייטול ידיו רק עד סוף קשרי אצבעותיו. לאחר שניגב ידיו, מעביר המגבת על-גבי עיניו, להעביר מהן חבלי שינה. אם עיניו מלוכלכות, מותר לרחצן להעביר הלכלוך ולא יותר⁹⁹.

הכהנים נוטלים ידיהם עד פרק הזרוע⁹⁹.

אין מברכים "שעשה לי כל צורכי"⁹¹.

"כל מי שמכוון בעת התחלת 'אדון עולם', כתב ר' יהודה חסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון: 'ערב אני בדבר שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטר על תפילתו, ואין לו שטן ופגע-ערע בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלין לפניו'⁹²."

חזרת הש"ץ: הרבי עמד באמירת הפיוטים 'האדרת והאמונה' ו'לא-ל עורך דין' בחזרת הש"ץ.

"אבינו מלכנו, זכור רחמין" ככל תפילות היום⁹³.

בסיום חזרת הש"ץ: 'אבינו מלכנו', קדיש

92 ספר המאמרים תש"ג עמ' 11.

93 ספר-המנהגים, מחזור השלם.

94 ודלא כמנהג העולם, יאוצר מנהגי חב"ד עמ' רכ.

95 הנוסח הנכון בימי שברך זה היום: "מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך את (פלוני בן פלוני) בעבור שעלה לתורה לכבוד המקום ולכבוד התורה ולכבוד יום-הכיפורים, בשכר זה הקדוש-ברוך הוא ישמרהו ויצילהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו עם כל ישראל אחיו, ונאמר אמין" (שער הכלל פכ"ו ס"ה, יאוצר' שם. והעיר, שעפ"ז יש לברר מדוע (ואם?) בריה אומרים "יום הדין").

96 סידור יתורה אורי עמ' 259, 'המלך במסיביו ח"ב עמ' קסו. כה"ח ס' רפד ס"ק לו ע"פ זוהר ח"א פד,א.

97 קיצור שו"ע קלג,א. ולכאורה גם מי שיש לו הורים ונפטר לו רח"ל בן או בת נשאר לומר יזכור, ועכ"פ כשאין אחרים שיאמרו עבורם, ועיין.

98 ספר המנהגים, והיא הוראת הרבי – 'משנה אחרונה'. יאוצר' עמ' רכא,ב.

מי שכבר סיים י"ב חודשי **אבלות** (כיוון ששנת תשס"ה היתה שנה מעוברת) אבל טרם הגיע ה**יארצייט** שלו, בקובץ 'הערות וביאורים – אהלי תורה' (גיליון שמת עמ' יז) נמסר בשם הגר"י לנדא ע"ה, ששאלה זו היתה גם אצלו ושאל את

88 שו"ע אדמוה"ז ס' תרי"ג ס"ד. העירני ח"א ששם מדובר על היוצא **לצרכיו** סתם, אבל היוצא **מבית-הכנסת** חייב מדינה בנטי"א במים (כנפסק במהדו"ק ס' ד ס"ח). משאי"כ הטיל מים ולא שפשף ואף יצא לגדולים ולא נגע בידו לא זכר שם, כיוון שאינו אלא משום 'הכון' לתפילה, כמבואר כאן, וראה גם ס' ז ס"ב וס"י צב ס"ג) ולכאורה תלוי בפלוגתא אם בית-הכנסת דידן יש לו דין ביה"כ קבוע לעניין זה (ראה הנסמך בשו"ת יביע אומר ח"ג האו"ח ס"י ב), ויש לברר אם המחמיר בזה רשאי להקל ברחיצה ביה"כ.

89 שם ס' ב"ג. לענין נטי"א – גם ספר-המנהגים עמ' 59, וביאורו באיג"ק ח"ג עמ' קמו.

90 לקו"ש ח"ט ס"ע 386, ממט"א תרי"ג ס"ח (ובס"י תרכ"א ס"ז), **שהלוויים** נוטלים רק עד סוף קשרי אצבעותיהם) וראה אלף-למטה תרי"ג ס"ק ט, שבח-המועדים עמ' 50 ושי"י.

גם בנטילת ידיים שחרית יטלו הכהנים עד פרק הזרוע (הוראת הרבי, יאוצר' עמ' רז). ומ"מ ישובו ויטלו ידיהם לסירוגין במוצאי יוה"כ (לקו"ש שם).

91 סידור אדמוה"ז.

⁹⁰ אף שאי"ז אוסר עליו לברך במצבו, ראה סדר ברה"י בסופו.

לוח השבוע

נשמות יכול לומר "אב הרחמים"⁹⁹.

אם יש מילה בבית-הכנסת, מלים קודם 'אשרי'. ומברכים על הכוס ומטעימים לתינוק הנימול, חוץ ממה שנותנים לו לטעום כשאומרים "בדמיך חיי". אם המילה מחוץ לבית-הכנסת – יחזירו את ספר-התורה לארון הקודש לפני שיוצאים¹⁰⁰.

ונתנה תוקף: (באמירת פיוט זה עמד הרבי) רגילים בין אנ"ש: הש"ץ מתחיל בקול, והקהל אומר את שני הקטעים הראשונים – עד "ומי ירום". אחר-כך חוזר הש"ץ בקול מ"כבקרת" עד שם, ואז אומר הקהל בקול רם "ותשובה... הגזירה", והש"ץ חוזר זאת בקול רם... שוב אומר הקהל "כי כשמך... וכחלום יעוף", והש"ץ חוזר בקול מ"אמת... עד "כחלום יעוף", ואז אומר הקהל בקול רם "ואתה הוא... וקיים", והש"ץ חוזר זאת בקול רם, ואז אומרים הקהל "אין קצבה" עד גמירא. הש"ץ מסיים את הקטע בקול, ומתחיל "כתר"¹⁰¹.

מכינים מגבות וכדומה כדי לפורסן, להפסיק בין פני המשתחווים – ב'עלינו¹⁰² ובי'הכוהנים' – לבין הקרקע.

בשנים הראשונות, עמד הרבי ב'סדר העבודה', וישב רק לאמירת פיוט "כאוהל הנמתח".

"אתה כוננת" צריך הש"ץ לומר כך: לצעוק 'אתה', להפסיק קימעה, ואחר-כך להמשיך

ולומר "כוננת עולמך..."¹⁰³.

"מה שאומרים בסדר עבודה... 'חטאו, עו, פשעו... בני ישראל' – אנו מדמין עצמנו כאילו אנחנו אותן 'בית ישראל', ויפה עושים המכים על ליבם כדרך שעושים באמירת 'אשמנו'¹⁰⁴.

לאמירת 'והכהנים' עמד הרבי ממקומו (וכן לקטעים נוספים, גם בשנים שישב ברוב 'סדר העבודה').

הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ל"ק אדמו"ר נשיא דורנו: בכריעה – תחילה כריעה על ברכיו וגודלי רגליו. אחר-כך על גודלי ידיו, וההשתחוואה (מתרומם מברכיו. במצחו מגיע עד הרצפה, ונשאר עומד על אצבעות רגליו וגודלי ידיו)¹⁰⁵.

לאחר מוסף – תהילים פרק כ', יום יו"ד בחודש, והפרקים קלג-קמא (ופרקו של הרבי, קד, והפרקים שאומר על אחד ואחת על עצמו ועל בני-ביתו). קדיש-יתום.

בין תפילת מוסף לתפילת מנחה מפסיקים. אם אפשר, לכל הפחות שלושת רבעי שעה¹⁰⁶.

מנחה: וידבר וקטורת. אין אומרים 'אשרי' ו'בא לציון'.

קריאת התורה במנחה – בנגינת הטעמים הרגילה¹⁰⁷.

אין נשיאת כפיים במנחה, והש"ץ אומר: "אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו...". אבינו

כ"ק אדמו"ר מהורשי"ב נ"ע, ופסק שצריך לומר יזכור. 99 הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע – 'המלך במסיבוי ח"ב עמי נת. ושם, שפעם בשנת תשי"י הורה הרבי לזכור הרגיל שי גרונר שיאמר זאת.

100 לוח כולל-חבי"ד, ע"פ שו"ע אדמוה"י סי' תרכ"א ס"ה. (מש"כ שם לומר איזה מזמור, צ"ע, שהרי הש"ץ אומר פסוקי ידעתי... לפני הקדיש).

101 המתפלל במניין (נוסח פולין) שאומרים 'כתרי' בכל תפילות היום, לכאורה יענה עמהם כנוסחתם, ע"פ פשוטות לשון האריז"ל 'לומר כל נוסח הקדושה עם הש"ץ מילה במילה' (שו"ע אדמוה"י סי' קכה סו"ס א. וראה בס' הפסק בתפילה ע"פ פ. ועי"ע בשו"ת יביע אומר חיו חאו"ח סי' י" סוף אות ד).

102 הנה 'עלינו' הוא חלק בלתי-נפרד מהתפילה (וכשי"כ ברי"ח), ועכ"פ הש"ץ צריך (גם) לסיימו בקול.

103 סה"ש תשי"ד עמ' 26-25. 104 שו"ע אדמוה"י סי' קיג סו"ס ג.

105 ירשימות' ד' עמ' 10. וראה 'אוצר' עמ' קלב.

106 ספר-המנהגים עמ' 59.

אדמו"ר מהורשי"ב ואדמו"ר מהוריי"צ למדו ביהו"כ"פ את כל שיעוריהם הקבועים, גם השיעורים בנגלה, אבל על לימוד משניות וגמי מסכת יומא כתב הרבי: "לא ראיתי שרבים נוהגים כן... אפילו לא מספר (מי בחיריק ופי' בקמץ) ניכר כלל. ובדבר הרגיל ונעשה בפרסום, לא ראינו – ראה"י (ואת למרות האמור בשו"ע אדמוה"י תרכ"ט, ובלקוטי שיחות כך חיי עמ' 415 הערה 38) – 'אוצר' עמ' רלא"ב.

107 'אוצר' עמ' רלג. צ"ע אם לומר את הי"ג מדות הנאמרות בקטע 'יום קוראי בשמך' שבסיום 'הסליחות' בחזרת הש"ץ דמנחה, כיוון שאין רגילין לאומרו בקול יחד כרגיל בזה.

לוח השבוע

סיים תפילת נעילה לפני צאת הכוכבים, והאריך כ"ק אדמו"ר בניגון "אבינו מלכנו" וניגון 'מארש נפוליון' עד צאת הכוכבים¹¹⁵. ומאחר שהמון העם סומכים על התקיעה ומסיימים מיד אחריה את הצום, יש להיזהר בכל מקום שלא לתקוע לפני צאת הכוכבים.

מוצאי יום-הכיפורים:

כתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "המנהג 'שהש"ץ במוצאי יום-הכיפורים צריך להיות מי שיש לו אב ואם' – לא ראיתו. ובבית-הכנסת כאן אין נוהגין כן"¹¹⁶.

תפילת ערבית¹¹⁷ והבדלה – בקיטל וטלית, אבל בכובע, והטלית על הכתפיים¹¹⁸.

מי ששכח ואמר 'המלך הקדוש' או 'המלך המשפט' אינו חוזר¹¹⁸, אבל אם אמר 'זכרנו לחיים' פוסק ומתחיל 'מלך עוזר', ואם כבר אמר "וכתבנו בספר החיים" – גומר תפילתו, ומתפלל שוב בתורת נדבה¹¹⁹.

במוצאי יום-הכיפורים אומרים: 'גוט יום-טוב'¹¹⁹. ובליובאוויטש, באולם הקטן, הכריזו זאת¹²⁰.

"מי שכבה נרו ביום-הכיפורים... תקנתו שידליקנו שוב במוצאי יום-הכיפורים ולא יכבנו עוד אלא יניחנו לדלוק עד גמירא, וגם יקבל עליו שכל ימיו לא יכבה נרו במוצאי יום-הכיפורים, לא הוא ולא אחר, אלא יניחנו לדלוק עד גמירא"¹²¹.

צום יום-הכיפורים הוא כ"ו שעות¹²², ויש

מלכנו. קדיש תתקבל, לדור ה' אורי, קדיש יתום, ואין אומרים 'עלינו'.

זמן תפילת 'נעילה' מתחיל כשהחמה בראש האילנות, היינו קרוב לתחילת השקיעה¹⁰⁸. לפני 'אשרי' פותחין את הארון, ונשאר פתוח עד אחרי התקיעה¹⁰⁹.

בחצי קדיש שלפני תפילת נעילה ובקדיש תתקבל שאחריה, אומרים "לעילא ולעילא מכל"¹⁰⁹.

בנעילה אומרים "חתמנו" (בתפילה וב'אבינו מלכנו', במקום "כתבנו"), "וחתום" (במקום "וכתוב"), "ניזכר ונחתם" (במקום "ניזכר ונכתב").

אומרים "היום יפנה" גם אם כבר העריב היום¹¹⁰.

בפיוט "ה' ה' – אזכרה אלקים ואהמיה", כמדומה שאומרים "ג מדות רק בפעם הראשונה (ולא כפזמון בין בית לבית).

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נהג לומר "ואוצרך, הטוב לנו – תפתח", עם הפסק לפני תיבת "תפתח", כשה"לנו" נמשך למעלה¹¹¹. אין נשיאת כפים, אפילו עוד היום גדול¹¹².

באמצע קדיש תתקבל, אחרי 'דאמירן בעלמא ואמרו אמין', מגננים 'מארש נפוליון'¹¹³, ואחרי-כך תוקעים תקיעה אחת¹¹⁰.

מעיקר הדין, מותר לתקוע אפילו בין השמשות¹¹⁴. אבל כמה פעמים אירע בבית-המדרש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שהש"ץ

כאלוקינו', 'עלינו', 'אל תירא' ו'אך צדיקים', ואת ט' פרקי התהלים, ורק אחר-כך יתחיל להתפלל ערבית – למרות שעל-ידי-זה הוא מפסיד את הקשר בין 'ברכו לברכות ק"ש (ראה שרי"ע אדמוה"ז סי' נד סי"ג. משנ"ב סי' רלו סי"ק א). זאת ע"פ מנהגו שאין "מהפכין הצינוורות", וק"ו כאן, שהרי תפילת ערבית שייכת כבר ליום הבא.
118) שע"ת סי' קיח סי"ק א. דה"ח סי' לג. מו. עב.
119) קצוה"ש סי' כא ס"ד ובבדיה"ש סי' ט.
120) סה"ש תרצ"ז עמ' 155 (כאחד מ"המנהגים המקובלים, שיש להם יסוד").
121) שרי"ע אדמוה"ז סי' תרי ס"ח.
122) סה"ש תשי"ה עמ' 21: "והטעם ידוע". והעיר הרבי שם: "כנגד שם הוי"ה – מרשימות שיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר". ונמצא בירשימות ד' עמ' 18, עיי"ש.

108) שרי"ע אדמוה"ז סי' תרכ"ג ס"ב.
109) ספר-המנהגים עמ' 64. לוח כולל-חב"ד.
110) ספר-המנהגים עמ' 59.
111) סה"מ תרפ"ז סי' עא. ועד"ז בלקו"ד ח"א דף נט, א.
112) ספר-המנהגים (שרי"ע אדמוה"ז סי' תרכ"ג ס"ח, כדעת הרמ"א שם). וראה 'אוצר' עמ' רמ. וצ"ע שבלוח כולל-חב"ד מזכיר 'נשיאת כפים' (כדעת השרי"ע וכו' ומנהג ירושלים. וראה נטעי-גבריאל ר"פ סה).
113) ספר-הניגונים, ניגון קע.
114) שרי"ע אדמוה"ז סי' תרכ"ג סי' יא.
115) 'אוצר' עמ' רמב.
116) 'אניק' ח"ג עמ' רכ.
117) המתפלל במניין מנוסח אחר, ומייד אחרי 'תתקבל' מתחילים ערבית – לכאורה עליו לסיים תחילה את 'אין

לוח השבוע

להקל בזה ולצום קצת יותר מכ"ה שעות¹²³.

אחרי ערבית, קודם הבדלה וקידוש לבנה צריך ליטול ידיו שלוש פעמים לסירוגין עד פרק הזרוע, כמו נטילת ידים שחרית ביום רגיל, אבל בלא ברכה. וגם הכוהנים שכבר נטלו ידיהם לנשיאת כפיים עד פרק הזרוע, אף אם נטלו אז לסירוגין, צריכים ליטול ידיהם כנ"ל¹²⁴.

הבדלה: יין, נר, הבדלה. ומברכים דוקא על נר ששבת (שדולק מערב יום-הכיפורים). ואם אין נר חוץ מזה שבבית-הכנסת, ידליק נר אחר ממנו ויברך על שניהם. ובבית מדליק עוד נר מהנר ששבת בביתו ומברך על שניהם. ואם אין בביתו נר ששבת יביא מבית-הכנסת. ואם אי-אפשר, יברך על נר שהודלק מנר בית-הכנסת¹²⁵.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע היה מדייק (רק בהבדלה זו) לעשות הבדלה בעצמו¹²⁶.

בכל השנה אין נותנים לאחר לשתות מהשיריים של כוס הבדלה (אלא אם-כן בירכו עליה ברכת המזון), מה שאין כן במוצאי יום-הכיפורים אפשר לתת¹²⁶.

אחרי הבדלה מקדשים את הלבנה – בחגירת אבנט ובסידור [אבל לאו-דווקא בטלית וקיטל¹²⁷], ונכון לרחוץ את הפנים

ולנעול נעליים לפני כן¹²⁸.

במוצאי יום-הכיפורים – סעודה חשובה¹²⁹. עריכתה בהרחבה, ממשיכה גשמיות על כל השנה¹³⁰. טובלים פרוסת המוציא בדבש¹³¹, אבל על השולחן שמים גם מלח¹³².

אין מברכים "שעשה לי כל צרכי", עד למחר בברכות-השחר¹³³.

הערב מתעסקים או על-כל-פנים מדברים על-דבר עשיית הסוכה¹³⁴.

ואמר הרבי: "רוב ישראל – ואני בתוכם – אינם נזהרים בזה במעשה בפועל, ויוצאים גם עתה ידי חובת העניין על-ידי דיבור בזה"¹³⁵.

באחת השנים ראו שהרבי חוזר הביתה הערב, ומיד בכניסתו לחדר, עוד בטרם פשט את הקיטל, ניגש לארון הספרים, הוציא משניות מסכת סוכה, והחל ללמוד דיני סוכה¹³⁴.

יום שישי

י"א בתשרי

מחרת יום-הכיפורים נקרא "בשם השם" (ג-ט"ס נאמען)¹³⁰.

משכימים לבית-הכנסת¹³⁵.

אין מתענים עד אחר אסרו-חג. וחתן ביום חופתו – בין יום-הכיפורים לחג הסוכות, מתענה¹³⁶.

123) אגיק חיי עמי רצו (ע"פ המכתב המקורי, הגרש המופיע בו אחר תיבת "שלדידי", הוא טה"ד. וא"כ, תיבה זו משמעה: לדעת הרבי).

124) לפני קידוש לבנה – לוח כולל-חבי"ד.

125) שו"ע אדמוה"ז סי' תרכד ס"ה"ו.

126) יאוצרי עמי רמח.

127) ראה אופני הנהגה שונים ביאוצרי שם.

128) לוח כולל-חבי"ד. כנראה כדי לקיים קידוש לבנה בשמחה (כמ"ש ברמ"א סי' תכו ס"ב). ובת"ב הוסיף שם גם לשטוף פיו.

129) שו"ע אדמוה"ז שם ס"ט, 'המלך במסיבו ח"א עמי רמ. וראה יאוצרי עמי רנ.

130) לשמע-אוזן עמי 145 בשם כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ני"ע.

וראה יאוצרי עמי רנא.

131) יהיום יום' ח"ב.

132) שו"ע אדמוה"ז סי' קסז ס"ח.

133) סה"ש תשי"ג ח"א עמי 41. וראה 'רשימותי שם. 'המלך במסיבו ח"א עמי רנא, ועוד.

134) מפי המשבי"ק הרה"ח ר' דובער יוניק ע"ה, ב"מ 246 עמי 27.

135) לוח כולל-חבי"ד, משו"ע אדמוה"ז שם ס"ד.

136) לוח כולל-חבי"ד, משו"ע אדמוה"ז שם ס"ג, ומג"א סי' תקע"ג ס"ק ב.

עשרת ימי תשובה

לשוב בשמחה

עבודת התשובה, אף שהיא קשורה בצער עמוק, חייבת להיעשות מתוך שמחה. שהרי כל מצווה יש לקיים מתוך שמחה, שמחה של מצווה, ואם-כן, בוודאי שיש לקיים מתוך שמחה מצווה חשובה כתשובה, שבכוחה לתקן פגמים בכל המצוות.

ואכן, נוסף על תחושת הצער שבתשובה, יש בה גם שמחה, שהרי היא מאפשרת לחוטא לחזור ולהידבק בקב"ה, ואין לך שמחה גדולה מזו.

במילים אחרות: שני חלקים בתשובה: (א) חרטה על העבר, (ב) החלטה טובה על להבא. החרטה נעשית מתוך מרירות, ואילו ההחלטה הטובה נעשית בשמחה עצומה.

(ליקוטי שיחות, כרך ב, עמ' 389)

ענוה ותשובה

מי שהוא גס-רוח ושחצן, קשה לו להגיע לידי תשובה, וייתכן שלעולם לא יבוא לידי כך. ושלוש סיבות לדבר:

(א) אדם כזה ימצא תמיד סיבות והצטרקויות להנהגתו הרעה, ויוכיח כי לאמיתו של דבר הצדק איתו.

(ב) אם נכשל בעניין שלא ניתן לעוטפו במעטה של יושר, יתלה את הקולר באחרים (בסביבתו); ביצרו-הרע הגדול; וכיוצא בזה), כך שהוא עצמו יישאר תמיד חף מפשע.

(ג) אם אינו מצליח למצוא סיבה חיצונית ו'תירוץ' להנהגתו הרעה, יעדיף להתעלם ממנה כליל, בבחינת "על כל פשעים תכסה אהבה".

לעומת זאת, הענוותן מסוגל לשפוט את עצמו ולהוציא פסק-דין אמת, בלי סילוף עובדות וכלי להמציא אמתלאות שאין להן שחר.

(ליקוטי שיחות, כרך א, עמ' 130)

מזדונות לזכויות

חז"ל אמרו שתשובה מאהבה הופכת את הזדונות לזכויות.

בטעם הדבר מבואר בספר התניא: "כי עד הנה היתה נפשו בארץ ציה וצלמות... ורחוקה מאור פני ה' בתכלית, ולזאת צמאה נפשו ביתר עוז מצמאון נפשות הצדיקים... ועל תשובה מאהבה רבה זו אמרו שזדונות נעשו לו זכויות, הואיל ועל-ידי זה בא לאהבה רבה זו".

והרי דוגמה לדבר בהלכה: יש אומרים שגם מכשירי מצווה דוחים שבת (למשל, מותר לחלל את השבת כדי לעשות איזמל לצורך ברית-מילה), שכן, הואיל ולא ניתן לקיים את המצווה בלי הכנה זו, נמצא שההכנה היא בכלל המצווה והמצווה מעניקה לה חשיבות גדולה. אף בענייננו: מכיוון שבכדי להגיע לדרגה נעלית בקיום המצוות ("אהבה רבה") היה נזקק כביכול לחטא (והיינו, שהחטא הוא שגרם לו להתעורר באהבה רבה), לכן נעשה החטא (בריעבד ולאחר שעשה תשובה) חלק מעבודת התשובה, והוא עצמו נעשה מצווה.

(ליקוטי שיחות, כרך יז, עמ' 187)

ממעייני החסידות

תשובת המשקל

אמר הבעל-שם-טוב: מי שהיה רגיל לדבר שקר – תשובתו היא שלא לומר שקר גם לא כדי לעשות שלום. וכפי שמצינו שמי שנכשל באיסור ריבית אסור לו לקחת ריבית גם מאינוריהודי.

(כתר-שם-טוב סימן מ)

חוש לתשובה...

מדברי אדמו"ר הצמח-צדק: מי שיש לו חוש בציור – יכול להגיע לתשובה ביתר קלות.

(ליקוטי דיבורים, חלק א, עמ' קנז)

הווה, עבר ועתיד

הרבי המהר"ש אמר: התשובה היא חרטה על העבר וקבלה טובה על להבא, ובראש וראשונה – תיקון וסידור ההווה, באופן שההווה יהיה טוב, הן במעשה, הן בדיבור והן במחשבה. וכאשר ההווה מסודר כראוי, ניתן למלאות את החסר ולתקן את הלא-טוב של העבר, ולעשות גדרים וסייגים לגבי העתיד.

(מבוא לפוקח-עיוורים, עמ' 9)

לא לחטוא...

באיגרת-התשובה נאמר, שמי שאין לו כוח להתענות על עבירות שביריו, יפדה אותן בצדקה. כאשר היה המשפיע ר' גרונם מלמד פרק זה, נהג לשאול: ומה יעשה מי שאין לו לא כוח ולא כסף? והיה משיב: שלא יחטא מלכתחילה.

(מפי השמועה)

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו